ДІАГНОСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ СОЦІАЛЬНИХ ОЧІКУВАНЬ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

Тетяна КУНИЦЯ
Ірина САВЕЛЬЧУК
Людмила ГОНЧАР
Дар'я БИБИК
Вікторія АМЕЛІНА

ДІАГНОСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ СОЦІАЛЬНИХ ОЧІКУВАНЬ

Методичні рекомендації

Івано-Франківськ
«НАІР»
2023

УДК 37.011.3-052:316.62-047.36
ББК 74.6я72
Д 44

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України (протокол № 7 від 6 липня 2023 р.)

Рецензенти:
Тернопільська В.І., *доктор педагогічних наук, професор;*
Литовченко О.В., *доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник.*

Авторський колектив: *Куниця Т.Ю. (Передмова, Розділ 2), Савельчук І.Б. (Розділ 1), Гончар Л.В. (Розділ 4), Бибик Д.Д. (Розділ 3), Амеліна В.М. (Розділ 5)*

Д 44 Діагностичний інструментарій соціальних очікувань : методичні рекомендації / Т.Ю. Куниця, І.Б. Савельчук, Л.В. Гончар, Д.Д. Бибик, В.М. Амеліна; за заг.ред. Т.Ю. Куниці. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 32 с.

ISBN 978-617-8011-70-3

В методичних рекомендація представлено алгоритм проведення фокус-груп для якісного оцінювання соціальних очікувань підлітків та молоді; рекомендації щодо організації сфокусованого групового інтерв'ю з вивчення соціальних очікувань підлітків та молоді; авторські методики визначення соціальних, ціннісних, сімейно-очікуваних орієнтацій та життєвих стратегій.

Може використовуватись у формальній і неформальній освіті для підготовки фахівців соціальної сфери; у практичній діяльності шкільних соціальних педагогів і соціальних працівників у територіальній громаді.

УДК 37.011.3-052:316.62-047.36
ББК 74.6я72

ISBN 978-617-8011-70-3

© Інститут проблем виховання, 2023
© Авторський колектив, 2023

ЗМІСТ

Розділ 1. ФОКУС-ГРУПА: ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ЯКІСНОГО ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ОЧІКУВАНЬ ПІДЛІТКІВ ТА МОЛОДІ (Савельчук І.) …… 4
1.1. Рекомендації щодо організації сфокусованого групового інтерв'ю з вивчення соціальних очікувань підлітків та молоді …… 4
1.2. Алгоритм проведення фокус-груп для якісного оцінювання соціальних очікувань підлітків та молоді ……... 11

Розділ 2. ДІАГНОСТИКА СОЦІАЛЬНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ (Куниця Т.) …….. 14
2.1. Опитувальник «Самооцінка соціальної активності» ……. 14
2.3. Методика «Громадянська позиція» ……. 16

Розділ 3. ДІАГНОСТИКА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДІ (Бибик Д.) …… 21
3.1. Анкета визначення ціннісних орієнтацій на основі актуальних потреб особистості …… 21
3.2. Анкета «Ієрархії цінностей молоді» ……. 22
3.3. Тренінг-урок визначення ціннісних орієнтацій молоді …….. 23

Розділ 4. ІНСТРУМЕНТИ ДІАГНОСТИКИ СІМЕЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ ОЧІКУВАНЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ (Гончар Л.) …… 24
4.1. анкета «Ставлення старшокласників до створення майбутньої сім'ї» ……. 24
4.2. Методика «Способи ефективної взаємодії в родині» …… 26

Розділ 5. ДІАГНОСТИКА ЖИТТЄВИХ СТРАТЕГІЙ ДІТЕЙ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ (Амеліна В.) …… 28
5.1. Опитувальник «Мій життєвий план» …… 28

Розділ 3.

ДІАГНОСТИКА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДІ

3.1. Анкета визначення ціннісних орієнтацій на основі актуальних потреб особистості

Для діагностики ціннісних орієнтацій молоді можна використовувати різноманітні методи: бесіда, інтерв'ю, спостереження, однак найбільш інформативними та об'єктивними є стандартизовані тестові методики та анкетування. І якщо анкета може бути складена чи модифікована індивідуально до завдань конкретного індивідуального дослідження, то тестові методики використовуються у стандартному, незмінному вигляді.

Анкета для визначення ціннісних орієнтацій на основі актуальних потреб особистості (*авторська)*

Інструкція. В таблиці наведено 10 потреб. Оцініть кожну з них відповідно її значимості, важливості особисто для вас поставивши позначку у відповідній колонці.

№ з/п	ЦІННІСНА ПОТРЕБА	ОЦІНКА ВАЖЛИВОСТІ ПОТРЕБИ			
		Дуже важливо	**Скоріше важливо**	**Скоріше не важливо**	**Зовсім не важливо**
1	Можливість брати участь у суспільному житті вашого населеного пункту та держави в цілому				
2	Отримувати допомогу оточуючих для вирішенні проблем				
3	Мати можливість самостійно вирішувати свої проблеми				
4	Брати участь у доброчинній та				

№ з/п	ЦІННІСНА ПОТРЕБА	ОЦІНКА ВАЖЛИВОСТІ ПОТРЕБИ			
		Дуже важливо	**Скоріше важливо**	**Скоріше не важливо**	**Зовсім не важливо**
	волонтерській діяльності				
5	Мати доступ до культурно-розважальних заходів (кінотеатрів, театрів, концертів тощо)				
6	Займатися саморозвитком та самовдосконаленням				
7	Можливість продовжити навчання				
8	Здоров’я та безпека (власне та близьких)				
9	Робота та кар’єра				
10	Свобода слова та можливість бути почутим				

3.2. Анкета «Ієрархії цінностей молоді»

Мета: визначити ціннісні пріоритети молоді.

Інструкція. В таблиці наведено перелік цінностей. Пронумеруйте ці цінності від 1 до 10 залежно від їх значущості особисто для вас, де 1 – найбільш значуща цінність, а 10 – найменш значима. Проставте відповідну цифру в порожній колонці поруч із цінністю.

Анкета «Ієрархії цінностей молоді»

Цінність	Місце відповідно до значимості	Цінність	Місце відповідно до значимості
Дружба		**Політична обізнаність**	
Життя і здоров’я		**Робота та кар’єра**	
Етика та культура		**Сім’я**	

Матеріальний добробут **Освіта**	**Соціальне служіння** **Співпраця та партнерство**

3.3. Тренінг-урок визначення ціннісних орієнтацій молоді

Тренінг-урок буде корисним для визначення основних цінностей і пріоритетів в житті молоді. Такий тренінг може надати їм можливість краще розуміти себе, свої переконання і виробити чітке уявлення про те, що є дійсно важливим для них.

№ з/п	**Хід тренінг-уроку:**
1.	***Вступне спілкування***: Розпочніть тренінг зі спілкування, щоб встановити контакт з учасниками і створити атмосферу відкритості та взаєморозуміння. Визначте та узгодьте правила роботи.
2.	***Визначення терміну «цінності»:*** Поясніть учасникам, що таке цінності і яку роль вони відіграють у нашому житті. Допоможіть їм зрозуміти, що цінності визначають наші вчинки, вибори і пріоритети.
3.	***Виявлення основних цінностей:*** Допоможіть учасникам ідентифікувати свої основні цінності, проводячи тренінг\урок визначення персональних та командних ціннісних орієнтирів. Наприклад, це може бути складання списку цінностей, ранжування їх за важливістю або обговорення конкретних ситуацій, коли цінності проявляються.
4.	***Аналіз суперечливих ситуацій***: Запропонуйте учасникам розглянути ситуації, в яких їхні цінності можуть конфліктувати. Попросіть їх обговорити, як вони реагують на такі ситуації і як можна знайти компроміс або вирішення.
5.	***Планування дій:*** Допоможіть учасникам створити план дій, щоб застосовувати їхні цінності у повсякденному житті. Спрямуйте їх визначити кроки, які вони можуть зробити для вирішення конфліктів між цінностями, а також для досягнення гармонії між своїми цінностями і діяльністю.
6.	***Рефлексія***: Запропонуйте учасникам виконати рефлексивні вправи, які сприятимуть їхньому розумінню себе. Це можуть бути питання, що стосуються їхніх уподобань, цілей, ролей, які вони виконують у житті, та сфер, яким вони надають перевагу.

№ з/п	Хід тренінг-уроку:
7.	***Підтримка та відстеження***: Закінчіть тренінг-урок, надаючи учасникам підтримку та ресурси для подальшого розвитку їхніх ціннісних орієнтацій. Попросіть їх створити особистий план дій у післявоєнному відновленні України і встановіть механізми відстеження їхнього прогресу.

Після проведення діагностики ціннісних орієнтирів молоді проводиться якісний і кількісний аналіз отриманих результатів. Висновки, зроблені за результатами роботи можуть бути корисними для розробки молодіжних програм, спрямованих на задоволення потреб молоді та врахування їхніх цінностей у різних сферах життя.

Розділ 4.

ІНСТРУМЕНТИ ДІАГНОСТИКИ СІМЕЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ ОЧІКУВАНЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ

4.1. Анкета «Ставлення старшокласників до створення майбутньої сім'ї»

З метою визначення усвідомлення старшокласниками знань про значення сім'ї в житті людини та її функції; щодо знань з основ репродуктивного здоров'я може бути використана анкета «Ставлення старшокласників до створення майбутньої сім'ї» (авторська), яка містить 6 запитань закритого і відкритого типу. Перед заповненням анкет проводяться короткі бесіди (інструктажі), у ході яких надається пояснення щодо мети анкетування, способу відповіді на поставлені запитання.

Анкета «Ставлення старшокласників до створення майбутньої сім'ї» (авторська)

1. Заради чого, на твій погляд, люди створюють сім'ю?